

Jegyzőkönyv,

felvétel az *Országos Magyar Párt Közgazdasági Szakosztályának* Marosvásárhelyen, 1933. július 1-én tartott nyilvános gyűléséről.

Jelen vannak:

A Szakosztály tagjai közül: Gyárfás Elemér szenátor, elnök, dr. Abrudbányai Ede és Szabó Béni képviselők, alosztályelnökök, gróf Bethlen Bálint nagybirtokos, Keresd, gróf Béldi Kálmán nagybirtokos, Zsibó, dr. Drexler Béla ny. földm. államtitkár, Marosvásárhely, dr. Desbordes Ernő földbirtokos Sajóudvarhely, dr. György József földbirtokos, Marosvásárhely, dr. Kotzó Jenő földbirtokos, Nagykágya, Mikó László földbirtokos, Nyárádszentlászló, Pekri Géza földbirtokos, Dicsőszentmárton, Purgly László, az Aradmegyei G. E. elnöke, Sofronya, dr. Szász Ferenc, a magyar Nép szerkesztője, Kolozsvár, Szakács Zoltán földbirtokos Bikafalva, dr. Szoboszlay László földbirtokos, Nyárádszereda, gróf Teleki Domokos földbirtokos, Gernyeszeg, Török Bálint, az E. G. E. titkára, Kolozsvár, Hexner Béla vegyész-mérnök, Kolozsvár, Csiszár Lajos építész, Marosvásárhely, dr. Lakatos Sándor gyáriparossszövetségi titkár, Radó Sándor mérnök, alpolgármester, Marosvásárhely, Budai Tibor cipésmester, Nagyvárad, dr. Bartha Ignác ügyvéd, Kolozsvár, Rietz Antal iparosegyesületi elnök, Marosvásárhely, - dr. Paretz Béla v. orsz. képviselő, az Aradi Polg. Tptár jogtanácsosa, Arad, dr. Fábián László v. szenátor, Barót, dr. Ferencz József, a Hitelszövetkezetek Szövetségének vezérigazgatója, Gombos Benő kereskedő, László Endre a Transsylvania Bank vezérigazgatója, dr. Róth Hugó ügyvéd, Kolozsvár, dr. Fekete Andor ügyvéd, Marosvásárhely, Cziffra Kálmán ny. főispán, Hegedüs Nándor orsz. képviselő.

selő, Nagyvárad, dr. Barabás Andor kereskedő, Sepsiszentgyörgy, dr. Elekes Dénes ügyvéd, Székelykeresztur, dr. Tunyoghy Lajos a Tenkei Tptár vezérigazgatója, Tenke, gróf Bethlen László, Kolozsvár.

Továbbá: Dr. Ábrahám József, Ágotha Endre, Ajtay Gyula, Adorján Imre, Bagaméry Zsombor, báró Bánffy Dániel, dr. Betegh Miklós, gróf Bethlen Ádám, gróf Bethlen György, dr. Balázs Béla, dr. Barabás Albert, Bustya Béla, dr. Borbély Lajos, Biró György, Csekme Ferenc, Csíki Kálmán dr. Dósa László, Enyedi Jenő, dr. Eröss Péter, Fülöp Géza, dr. Ferenczy Géza, dr. Ferenczy Zsigmond, dr. Gspann Károly, Gyarmathy Árpád, Hantz István, dr. Harkányi Sándor, Hajdu István, dr. Harmath János, Horváth József, Holló Gyula, dr. Jeney István, Jeney Sándor, gróf Kendeffy Elek, Kelemen János, Kulcsár Lajos, dr. Kádár Ferenc, dr. Kölcsey Ferenc, Knésel Oszkár, dr. Kiss Ödön, Kovács Lajos, dr. Kóbory József, dr. Lőrincz József, Muzsnay László, dr. Markovits Manó, Merza István, Nagy Simon, Káli Nagy Árpád, Osváth Károly, Olasz Pál, Petrovay Tibor, dr. Pittner Árpád, Pollák István, dr. Péterffy Jenő, dr. Péterffy Áron, dr. Bozsnyai György, Sándor József, dr. Sebess Jenő, dr. Sebesi János, dr. Skutecky Miksa, dr. Soós István, Szabó György, dr. Szentiványi Gábor, Szabó Vencel, Szathmáry Gyula, Szász József, Takács Lajos, Toparczer Tibor, dr. Thury Kálmán, gróf Teleki Ádám, dr. Vajda Béla, Vargha László, dr. Veterány Viktor, Zoltán Pál.

Távolmaradásukat kimentették: Báró Jósika János orsz. képviselő, alosztályelnök, Berivoy István főtitkár, dr. Fried János, a Kereskedők Szövetségének főtitkára, Nagyvárad, Szigeti Béla vezérigazgató, Nagyenyed.

1. *Gyárfás Elemér* elnök, üdvözölve a megjelenteket, a gyűlést d. e. 9 órakor megnyitja és sajnálattal bejelenti, hogy fedezet hiányában ezúttal a pártvezetőségnek nem állott módjában előre kinyomatni és szétküldeni a tárgysorozatba felvett előadásokat, amint ez a korábbi években történt. Elnézést kér e kényszerű technikai hátrányért, melynek következtében az Összes előadásokat előszóval kell előadóknak előterjeszteniök. A Szakosztály vezetősége ugyan-

ezért a tárgysorozat összeállításánál nem ölelhette fel a gazdasági élet minden ágazatát, mert ezeknek ily részletes tárgyalására nem jutott volna idő, hanem kénytelen volt a legégetőbb és legfontosabb problémákat kiválasztani tárgyalásra és nevezetesen a pénzügyi és hitel-problémákat, amelyeket a *szövetkezeti* gondolat szemszögéből megvilágítva bocsát tárgyalás alá. Az előadók határozati javaslatai azonban ki vannak nyomatva s ezek a felszólalni szándékozók rendelkezésére állanak.

Elnök a jegyzőkönyv vezetésével megbizsa *Fekete János* jogszigorlót és sajnálattal bejelenti, hogy ugyancsak fedezet hiányában nem állott módjában ezuttal gyorsíróról gondoskodni, hanem az előadó urakat kérte föl, hogy felváltva támogassák a jegyzőkönyvvezetőt az egyes felszólalások lényegének lerögzítésében. Végül kéri, hogy a jegyzőkönyv hitelesítésére bizottság küldessék ki.

Az elnöki bejelentések tudomásul vétetnek s a jegyzőkönyv hitelesítésére *Gróf Béldi Kálmán, Török Bálint* és *Dr. Ferencz József* szakosztályi tagokból álló bizottság küldetik ki.

2. *Petrovay Tibor* felolvassa előadását *a bizalmi válság leküzdéséről* és előterjeszti a következő határozati javaslatot:

Mondja ki a nagygyűlés, hogy:

1. a bizalmi válság leküzdését s a takarékoság és tőkeképzéshez elengedhetetlen közszellem megteremtését a *kölcsönös bizalom* elve alapján legelsőbrendű szükségletnek tekinti,

2. a bizalmi válságban elpusztult hitelélet újbóli megindulását és új takarékosági tőkék képződésére alkalmas talaj előkészítését minden eszközzel előmozdítandónak tartja,

3. az állammal szemben követeli oly gazdasági és pénzügyi törvények hoza-

talát, amelyek a hitelélet feltámasztására, a bizalmi válságnak úgy belföldi, mint külföldi viszonylatban való megszüntetésére alkalmasak.

László Endre elismerését nyilvánítja az előadó iránt. Tényleg van bizalmi válság, ennek megoldása azonban nem képzelhető addig, amíg a rendkívüli hiteltörvények életben vannak. Nem tartja helyesnek országos dolgokba elegyedni, de nem látja semmi lehetőségét a bizalom helyreállításának. Egyedüli megoldásnak a *restabilizációt* tekinti. A határozati javaslat 3. pontját elfogadja az 1. és 2. pontot tárgytalannak és időelőttinek tekinti, míg az állam a hitelélet megvédéséről köllően nem gondoskodik.

Desbordes Ernő szólásra jelentkezik.

Elnök kéri jelentkezőt, hogy miután döntés előtt álló feyelmi ügye van, álljon el a szótól.

Desbordes Ernő kéri, hogy a szó neki megadassék, mert kizárólag szakszerű szempontból kíván hozzászólni, mint a Szakosztály tagja, a napirenden levő gazdasági kérdésekhez s nem szándékozik érinteni azokat a kérdéseket, melyek a feyelmi eljárás tárgyát képezik.

Elnök kiemelve, hogy nem a Közgazdasági Szakosztály hatáskörébe tartozik annak elbírálása, vajjon *Desbordes Ernőt* a nagygyűlésen a szólásjog megilleti-e vagy sem, neki a szót megadja, utalva arra is, hogy a tárgyalás alatt álló gazdasági kérdésekben a pártvezetőség szívesen vesz bármely tárgyilagos és szakszerű hozzászólást, hangsúlyozottan leszögezi azonban, hogy a szó megadása nem képezhet precedenst és döntést arra nézve, vajjon *Desbordes Ernőt* más bizottságokban s magán a nagygyűlésen a szólási jog megilleti-e, minthogy e kérdésben a párt más, erre illetékes szervei hivatottak állást foglalni.

Desbordes Ernő tudomásul veszi elnök közléseit s első-sorban kéri, hogy a gyorsírók hiven jegyezzék felszólalásait a gyorsírói jegyzeteket átjavítás végett bocsássa az Elnökség neki rendelkezésére.

Elnök utalva az ülés megnyitásakor tett bejelentéseire, közli újólag, hogy az Elnökség ezuttal fedezett hiányában

gyorsírót nem alkalmazhatott, a jegyzeteket készítő gyorsírók egyes napilapok munkatársai, kik fölött rendelkezési joga nincsen.

Desbordes Ernő: Egyetért az előadóval abban, hogy a mai válságos helyzetet a háború idézte elő. Kevesen vannak, akik az infláció és stabilizáció fogalmát a háború előtt ismerték volna. A stabilizáció nem csupán a pénz árfolyamának rögzítését, hanem az egész gazdasági élet stabilizálását is jelenti. Ha ezt a gazdasági stabilizációt nem tudja a valuta-stabilizáció biztosítani, az a legnagyobb katasztrófát jelenti. Pártunk vezetősége elmulasztotta, hogy ezzel a kérdéssel megfelelően foglalkozzék.

A magyar törvényhozás két ízben foglalkozott a stabilizáció kérdésével és ezzel kapcsolatban a két végletet alkotta. Az egyik stabilizációs törvény a világ legjobb stabilizációs törvénye, a másik a világ legrosszabb törvénye, mint amilyent a stabilizációval kapcsolatban nálunk (Romániában) is alkotnak, úgy, hogy most a restabilizációt találják megoldásul, mint ahogy László igazgató említette, ami óriási tévedés. Mint magyar parlamenti képviselő részt vett azokon a tárgyalásokon, amelyeket Magyarország öt leghíresebb pénzügyminisztere folytatott és azt látta, hogy az id. Wekerle Sándor úgy járt közöttünk, mint egy óriás. Ő csinálta meg 1892-ben azt a törvényt, melynek nincs párja az egész világon és az állandó bukás szélén álló Osztrák-Magyar Bankot a világ legjobb jegybankjává változtatta, a jegybankra vonatkozó törvény megalkotásával. Ez a törvény biztosította az Osztrák-Magyar Monarchia életét. Ezután hozott a magyar parlament egy újabb jegybankra vonatkozó törvényt, olyan törvényt, melynek meghozatalával már akkor elvesztettük a világháborút és amely okozója volt, hogy Magyarországot felosztották. Nem az entente 2000 tankja döntötte el a világháborút, hanem elvesztettük már akkor, a második jegybank-törvény megalkotásakor.

Románia lekopirozta ezt a szerencsétlen törvényt a stabilizációs törvény megalkotásakor, de a román törvény még a magyar törvéynél is sokkal rosszabb. 1908. december 30-án terjesztették be a magyar parlamentbe ezt a törvényt és Wekerle kénytelen volt lemondani, hogy a javaslat átmenjen. A

politikai érdek kívánta. Be kell vallani, hogy nem tudták, hogy mit csináltak. A törvény csak javaslat volt, de az Osztrák-Magyar Bank azt az óriási tartalékot, amelyet a Wekerle-törvény alapján az Osztrák-Magyar Bank összegyűjtött, attól a pillanattól kezdve kezdte elveszíteni, épen úgy, mint a román nemzeti bank a 7 milliárd lej értéket kitevő stabilizációs készletét.

Benyújtotta a koalíciós kormány a magyar stabilizációs törvényt és attól a pillanattól kezdve a külföldre kezdett szivárogni az Osztrák-Magyar Bank aranykészlete és sokan vannak, akik fájó szívvel gondolnak vissza arra az időre, amikor 1914 augusztus havában kiabálták, hogy éljen a háború. A szerencsétlen magyar stabilizációs törvény folytán kiment minden deviza az országból és folyton fogyott az aranykészlet, nem lehetett ellátni a monarchiát és *ez volt az oka a háborúnak és Magyarország felosztásának.*

Ő is részese volt a törvény megszavazásának, de nem tudták, hogy mit szavaznak meg, hiába intett Wekerle, hogy vigyázzatok, nem tudjátok, hogy mit szavaztok meg, mert nincs a világnak az a bankja, amely eleget tudna tenni ezeknek a kötelezettségeknek. A törvény ugyanis úgy intézkedett, hogy a jegybank minden rendelkezésére álló eszközzel tartozik gondoskodni kibocsátott jegyei értékének biztosításáról. Épen ilyen törvényt hozott a román parlament is, azzal a különbséggel, hogy fixirozva van az árfolyam is. Mit jelent ez? Hogy az illető jegybankot olyan kényszerhelyzetbe hozta, amelynek lehetetlen megfelelni. Köteles bizonyos áron megvenni valamit, amivel olyan kényszerhelyzetbe hozta a bankot, hogy annak lehetetlen megfelelni. Tökéletesen tönkre ment az Osztrák-Magyar Bank és a nóta vége az lett, hogy elvesztettük a háborút, és felosztották Magyarországot.

Itt a helyzet egészen más. Ennek következtében soha nem fogja senki sem felosztani Nagyromániát, mert Nagyrománia külső helyzet behatása következtében jött létre és amennyiben a helyzet itt még tovább is romlik, ha a nyugati hatalmak érdeke megköveteli Nagyrománia fentartását, akkor sem fogják engedni olyan következmények előállítását, mint a magyar törvény következtében előállott, még ha teljesen lerongyolódnunk is.

Mi is a stabilizáció és hogy nyilvánul meg ennek a hatásai? Ki van mondva a törvényben, hogy a jegybank köteles 100.000 lejnyi devizával vagy arannyal beváltani az ugyanily összegben beváltás végett bemutatott lej bankjegyet. Ennél kisebb összeg beváltása nem kérhető. Miután a külföldi lejbankjegy tulajdonosok sokkal nagyobb tételekben jelentkeznek beváltás végett, a nemzeti bank köteles bármely áron beszerezni a szükséges devizát, hogy ennek a kötelezettségének eleget tehessen s a kívánt devizát az érdekeltek rendelkezésére bocsáthassa. Az Osztrák-Magyar Bank is adott ki devizakorlátozó intézkedéseket, mint az jelenleg itt is történik, azonban minden eredmény nélkül.

Ha valakinek van 500 vagy 1000 leje és elmegy a nemzeti bankhoz, ott azt mondják, hogy jöjjön legalább 100.000 lejjel. Miután a bankjegyutalvány aranyra szól, a bankjegyet kiviszi külföldre és ott bármely nagy banknál prezentálják és megkapják az annak megfelelő értékű aranyat. A nemzeti bank 35% bankjegyfedezettel bír. Igen ám, de ha mi azt vetjük számításba, hogy a kibocsátás 29 milliárd lej és ezzel szemben csak 180 millió lej értékű aranyfedezet van, akkor most azt a legegyszerűbb következtetést vonhatjuk le, hogy a lejnek csak 0.7% fedezete van. Ebből az következik, hogy az 1000 lej helyett csak 7 arany lejt kap a beváltó, akkor ez a stabilizációs törvény a legnagyobb törvény, mert akkor világos, hogy ötször annyi arany lejt tudunk behozni, mint amennyit kivittünk. Ez kényszerítette a lejt, hogy külföldre meneküljön, annak ellenértéke azonban nem folyik be az országba. Ez apasztotta az ország stabilizációs készletét. A külföldi nagy bankok nem prezentálják beváltás végett a külföldre kivitt bankjegyeket a nemzeti banknál, hanem ők hozzák be és ez által ők uralkodnak az árakon és így a deviza és arany helyett átvette a forgalmat a papír lej, azok helyett a lej marad forgalomban és ennek következtében mind kevesebb lej forog, a külföldről befelé irányított lej nyomja az árakat, a kifelé menekülő lej pedig rontja a pénz értékét, mely külföldön a magánforgalomban 260 ponton van és így amit veszünk, az drága, és amit eladunk, az olcsó.

Ezek következtében volt kénytelen a nemzeti bank olyan károsító orvosláshoz fordulni, mint a svájci kölcsön esete mu-

tatja. Ezelőtt mintegy másfél évvel kötött a kormány egy 50 millió svájci frankos kölcsönt, a svájci kormánnyal. Akkor azt olvasta, hogy az egész kölcsön csak egy utalvány formájában jött be az országba, hogy annak alapján és fedezete mellett a nemzeti bank jegyeket bocsáthasson ki. Ez is egy tehertétele a stabilizációs törvénynek. Ha letelik az egy esztendő, mely időre ez a kölcsön felvétellett és eleget teszünk kötelezettségünknek és megfizetjük a 180 millió lejnyi kamatot, akkor visszakapjuk obligációnkat. Ez azt jelenti, hogy kaptunk olyan engedélyt a külföldtől, amely a mi szuverenitásunkból folyik, hogy a nemzeti bank nyomathasson 1¹/₂ milliárdnyi bankjegyet és 3000 vagon búzát kell, hogy adjunk, hogy ezt kegyesen megengedjék nekünk. Ez az eset még a legkedvezőbb, de ha tovább tart ez a kölcsönügylet, minden évben ugyanezt az adót kell megfizetnünk a külföldnek a bankjegyszaporításért.

Gyárfás Elemér elnök: Amikor a jelenlegi kormány átvette az ország vezetését, üres volt az államkassza. Szükség volt kb. 4 milliárd lejre. Akkor a kormány engedélyt nyert, hogy bevonja a 100 lejes papírpénzjegyeket és azok helyett veressen ezüst 100 lejeseket. A bevont 100 lejes papírpénzjegyek helyett új 1000 lejes papírpénzt és váltópénzt bocsátottak ki hasonló értékben. Röviddel ezelőtt alakította meg a kormány a Caps-ot az állami erdők kitermelésére és ez adott a svájci kölcsön erejéig megfelelő váltót, amely az ottani bankok trezorjában maradt és a Banca Națională ennek fedezete mellett bocsátotta ki az új bankjegyeket.

Desbordes Ernő: Bennem megfogalmazott az a gyanú, hogy innen nagyon sok lej menekült ki Svájcba, vajjon nem ugyanazok a lejek jöttek vissza kölcsön formájában az országba, és hogy a kölcsönadók tulajdonképpen azok, akik a lejeket kimenekítették az országból. Gyanum erősödött, hogy azóta nem hallottam semmit sem a svájci kölcsönről. Ez a játék évenként 3000 vagon búzába kerül az országnak.

Más hasonló előnyei is vannak a külföld részére a stabilizációnak, amelyek a mi zsebeinket teljesen kimerítették és kimerítik. Két árfolyama van a lejnek, egy hivatalos árfolyam, amelynek fentartása nagy áldozatokba kerül és egy

magánárfolyama kb. 40 ponttal kisebb értékben, amely kettő közötti differenciát a külföldi bankmatadorok teszik zsebre.

Ezek a stabilizációs törvény „előnyei”, amelyekről azt gondolták egyesek, hogy meg fogja oldani a gazdasági válságot. Ellenkezőleg, tönkre tettek mindent.

Restabilizációval is szédítették a közönséget. Ennek van is pillanatnyi előnye, vagyis, hogy ha most hirtelen terjedne annak, hogy a pénz árfolyamát jelentős csökkentéssel leszállítanák, mindenki szabadulni igyekezne a lejtől, de ez csak átmeneti forgalmat létesítene, egy csomó existenciát tenne tönkre és a restabilizáció minden hátrányát tovább éreztetné a teljes pusztulásig.

Mit lehet és mit kell tehát csinálni? Vissza kell menni oda, ahol a hiba történt! És pedig a stabilizáció megalkotásához. Nem az alacsony árfolyam és magas kamatláb, hanem a stabilizáció által való kényszerbehozás volt mindennek az oka és most már visszatérek a Wekerle-törvényre, amely a legjobb stabilizációs törvény a világon. Csinált egy stabilizációt de facto, vagyis a Wekerle-féle törvény nem kötötte meg a jegybankot semmiféle irányban, teljes szabadságot adott neki. Letétbe helyezte azt az arany mennyiséget, amely a bankjegy kibocsátására alkalmas volt. A hét milliárdos stokk alapján lehetett volna bankjegyet kibocsátani. A külföldiek nem engedték meg a bankjegy kibocsátását. Egyszerűen a kölcsön összegét le kellett volna tenni a nemzeti banknál, hogy annak alapján bocsássonak ki bankjegyeket.

Ha a Magyar Párt valamelyes álláspontot elfoglal, ez titokban nem marad, különösen, ha valamelyes hiba történt.

Azt mondta az Elnök Úr Gyergyószentmiklóson, hogy a lej a jelenlegi 2.50 centimos árfolyamon kell stabilizálni, ami gyakorlatilag akként történék, hogy mihelyt a lej ezt a kurzust eléri, a jegybank erős valuták vásárlásával a további emelkedést megakadályozza s a jegybanknál letétbe helyező erős valuták, mint aranyfedezet ellenében a Banca Nazionale újabb bankjegymennyiséget bocsátana ki, amelyet teljes értékű kereskedelmi váltók ellenében pénzpiacunk alimentálására fordítana.

Akik a jegybank-politikával tisztában vannak, tudják, hogy a jegybankok egyetlenegy bankjegyet sem tudnak nyo-

matni semmiféle deviza vagy arany vásárlásra. Mihelyt ezt tette egy jegybank, teljesen elvesztette bonitását és a külföld bizalmát. A külföld látva ezeket a nyilatkozatokat, szükségesnek látta a jegybanknak kezét-lábát összekötni, szuverénitását korlátozni úgy, hogy az egész országra nézve gazdasági katasztrófa következett be.

A bizalmi válsággal kapcsolatban, pár szót a *kamatláb-ról*. Azt mondta az Elnök Úr Szatmáron, hogy a Nemzeti Bank kényszerítve van a 9%-os visszleszámitolási kamatlábat fenntartani, hogy ezzel idevonzzon és itthon tarthasson annyi devizát, amennyire elengedhetetlen szüksége van a lej árfolyamának a megállapított színvonalon való fenntartása érdekében. Az angol bank hivatalos kamatlábánál a piaci kamatláb alacsonyabb volt és így az ottani banktőke olcsó hitelhez juttathatta a termelőket. Nálunk ez az indokolatlan magas kamatláb volt az, amely kétségbeesett helyzetbe juttatta a kormányt.

Ma már teljesen céltalan dolog az inflációs politikára helyezkedni. Hogy ő mégis felvetette az infláció kérdését, azért volt, hogy reámutasson, hogy mi az infláció politikai sarkpontja. Addig ér az infláció valamit, míg a gazdasági életbe forgalmat visz, de aztán a visszahatása sokkal kedvezőtlenebb a látszólagos eredményénél.

A megoldást illetőleg, mely ebből a helyzetből kivezet, az utolsó tárgynál kíván felszólalni s ott szándékozik a megoldás utját megjelölni.

Dr. Gyárfás Elemer elnök: Kénytelen a Desbordes Ernő úr reá vonatkozó megállapításaira vonatkozólag helyesbítéssel élni: Gyergyószentmiklóson tett nyilatkozata alkalmával. 1926-ban, még nem volt meg a stabilizáció. A gyergyószentmiklósi nagygyűlés kinyomtatott jegyzőkönyvében a 150. oldalon foglaltak szerint arra mutatott reá, hogy a *revalorizációs politika* milyen baj, bizonytalansággal kombinálva, amellyel szemben „a jelenlegi kormány több illusztris tagja s köztük különösen Garoflid miniszter, a kormányváltás után nyíltan hangoztatta e tervvel szemben azt a szerintem is egyedül helyes álláspontot, hogy *a lej reválORIZÁCIÓJÁNAK a terve végleg elejtendő és a lejt a jelenlegi 2.50 centimos árfolyamon kell stabilizálni, ami gyakorlatilag akként történ-*

hetik, hogy mihelyt a lej ezt a kurzust eléri, a jegybank erős valuták vásárlásával a további emelkedést megakadályozza s az ekként beszerzendő s a jegybanknál letétbe helyezendő erős valuták, mint aranyfedezet ellenében a Banca Națională újabb bankjegymennyiséget bocsátana ki, amelyet teljes értékű kereskedelmi váltók ellenében pénzpiacunk alimentálására fordítana. stb.”

A szatmári nagygyűlésen a kamat-politikára vonatkozólag általa kifejtettek megtalálhatók az erről szóló kinyomatott könyv 75. oldalán, ahol reá mutatott arra, hogy a külföldi $2\frac{1}{2}$ – $5\frac{1}{2}$ %-os kamatlábakkal szemben milyen hátrányos helyzetben van Románia, ahol a hivatalos kamatláb 9%. (Felolvassa az erre vonatkozó jegyzőkönyvi részt.)

A Desbordes Ernő úr által kiragadott idézetek, nem az általa említett értelemben mondtak el s kifogásolnia kell, hogy szavainak helytelen értelmezés tulajdoníttassék.

Dr. Kovács Árpád (Nagyvárad): Desbordes Ernő széles skálájú előadással próbált belekapcsolódni a tárgyalásba, de a kérdések megvilágításánál nyugodtabb tárgyilagossággal kell nézni a dolgokat. Ha becsületesen és őszintén akarjuk a gazdaságot megvizsgálni, elsősorban figyelembe kell vennünk, hogy kapitalista állam kapitalista polgárai vagyunk. Az infláció mellett állást foglalni, ellenkezik a határozati javaslat első pontjával, *a tőkeképzéssel*. Nem lehet tőkegyűjtésre felhívni az egyik oldalon, a másik oldalon pedig inflációt hirdetni. Az infláció hivei szem elől tévesztik azt, hogy a válság s a pénzhiány valódi oka nem a bankjegy, hanem az arany. Közömbös, hogy 20 vagy 30 millió a bankjegy, ha egyszer az aranyfedezet csak 7 milliárd. Az aranyfedezet emelésével lehet csak a bankjegymennyiséget növelni, különben ez számokkal való játék. Az adóson az inflációval pillanatnyilag lehet segíteni, de ez a tőkegyűjtés gondolatát teljesen tönkre teszi. Az amerikai inflációs politika nem irányadó reánk nézve. A világ aranykészletének kétharmada Amerikában és Franciaországban van, Amerika azért csinálja meg az inflációt, mert engednie kell a háborús adósságok kérdésében s így akarja behozni veszteségeit. A tőkeképzéshez igenis *bizalom* szükséges, de ez nálunk hiányzik, mert Románia csak látszólagosan tőkés társadalom, tényleg *tőkerombolás folyik*

itt az egész vonalon. Csak Svájc, Franciaország és Belgium ténylegesen stabilizációs államok. Mi valójában benne vagyunk az inflációban, érezzük ennek káros hatásait, de azt sem tudjuk, merre induljunk el. E probléma megoldását nem lehet az erdélyi magyar párttól várni, mikor erre képtelen egész Középeurópa. Nálunk minden kérdésnek alapja a politika s ez mindent elront. Nekünk a parlamentben olyan államférfiúi képességekkel bíró férfaink vannak, akikre joggal büszkék lehetünk, de sajnos, nem hagyják őket dolgozni s nem veszik figyelembe a szavukat. Legyünk irántuk elismeréssel s ne egymás szemében keressük a szálkát.

Dr. Ferenczy Zsigmond úgy látja, hogy a szép előadások nem visznek közelebb a célhoz. Csak arról kell beszélni, hogy *most mit tegyünk* s ne terheljük egymást tudományos előadásokkal.

Petrovay Tibor előadó reflektál az elhangzott felszólalásokra. László Endrével szemben leszögezi, hogy a válság leküzdésének eszközét igenis megjelölte a *bizalom* megteremtésében s megmondta azt is, hogy ennek érdekében most mit kell tenni. Desbordes Ernővel szemben kiemeli, hogy nem tölünk függ az, hogy Románia inflációs vagy deflációs alapra helyezkedik-e. Nekünk elég értelmeseknek kell lennünk ahhoz, hogy az egyik vagy másik irányzat gazdasági következményeivel egyaránt számoljunk s magatartásunkat az adott helyzethez alkalmazzuk. Meríteniünk kell a *szövetkezeti eszme* idealizmusából s akkor leküzdhetjük a nehézségeket. Kéri javaslatait elfogadását.

A Szakosztály Petrovay Tibor javaslatait egyhangulag elfogadja.

3. *Dr. Borbély Lajos* felolvassa előadását *a hitelszövetkezeti élet újjászervezéséről* és előterjeszti a következő határozati javaslatot:

Mondja ki a nagygyűlés, hogy:

1. a romániai magyar kisebbség gazdasági egységének megteremtése érdekében, az ennek megvalósítására legalkalmasabb tényezők egyikének: *a romániai magyar hitelszövetkezeti hálózatnak* új-

játszervezését és a hitelszövetkezeti élet újjáélesztését feltétlen megvalósítandónak tartja s ehhez *legteljesebb támogatását* nyújtja,

2. szükségesnek tartja, hogy a hitelszövetkezeti élet újjáélesztése és a hitelszövetkezeti szervezetnek a magyar gazdasági egység céljaira való beállítása érdekében *részletes munkaterv* dolgoztassék ki a magyar gazdasági szervek bevonásával és ez az Országos Magyar Párt munkatervébe beillesztessék.

Dr. Skuteczky Miksa, Temesvár: Helyes az előadó terve, de addig, amíg annak keresztülviteli módját nem tudjuk határozottan megállapítani, nem is tudunk oly határozottsággal hozzászólni. Mi a végvidékeken ritkán értesülünk arról, hogy az Országos Magyar Párt mit csinál. Ezért kifogásolom az előadó indítványát, amely Erdély magyarságáról beszél. Egyetlen egy magyarság van Romániában. Mi a Magyar Pártnak olyan tagozata vagyunk, mint a többi és részt kérünk minden munkából.

Igen helyes és felette fontos kérdést tárgyal az indítvány, azonban csak akkor nyerhető el minden tényező támogatása, ha nem centralizál, hanem decentralizál. Ha Kolozsvárról fogják vezetni, akkor nem fog tudni kifejlődni ez az intézmény és mi nem fogunk ennek az intézménynek az áldásai-ban részesülni.

Gyárfás Elemér elnök: Az adott törvényes helyzet teremtette meg szövetkezeti intézményeink meglévő organizációját, melyen változtatni nem tudunk. A szövetkezeti törvény parlamenti tárgyalása rendén szívós küzdelemmel s nagy nehézségek árán sikerült kiverednünk azt a külön szakaszt, mely biztosítja a Gazdasági és Hitelszövetkezetek és a Hangya-szövetkezetek meglévő központjainak létét, további működését és korlátlan fejlődését. Ez nagyon nehezen elért eredmény volt, melyet meg kell becsülnünk s amelyhez nem szabad hozányulnunk, különben szövetkezeteink széthullanak, mert csakis a meglévő és törvényben elismert központokhoz való

szoros kapcsolat esetén lehet biztosítani, hogy szövetkezeti intézményünk magyar nyelven működhessék, magyar ellenőri karral és magyar vezetőséggel.

Erdélyi magyarság alatt mi mindig az egész romániai magyarságot értjük. A határozati javaslat e kitételét különben a kinyomatott szövegben már így helyesbítettük is, félreértések elkerülése végett. Kéri azonban felszólalót, hogy Temesvár és a Bánát ne féljen Erdélytől, nem lehet hátrányos rájuk nézve, ha Erdéllyel minél szorosabb kapcsolatba kerülnek.

Dr. Skuteczky Miksa: Az adott helyzet is megadja a lehetőséget arra, hogy az ország különböző részeiben fiókok és csoportok alakuljanak és így ragaszkodik ahhoz, hogy ilyen irányban vezettessék az egész szövetkezeti hálózat. Minden politikától mentesen kell szövetkezni azoknak, akik ennek a nagyfontosságú organizációnak vezetésére hivatottak. Sem személyi, sem politikai szempontok nem vezethetik a mozgalmat másodrendű célok irányába. A javaslatot egyébként elfogadja.

Dr. Kóbori József, Nagyszeben: A szövetkezeti mozgalom ápolása nagyon fontos a kisiparosok és kisgazdák szempontjából.

Csak zárt körökben alakulhat ki a bizalom. Csak a becsület és bizalom lehet alapja az újabb kihelyezéseknek.

A legnagyobb lelkesedéssel támogatja a javaslatot, mert csak erős hitelszövetkezeteinken keresztül kísérelhető meg a bizalom helyreállítása.

Dr. Elekes Dénes, Székelykeresztur: Már eredetileg az volt az álláspontja, hogy az altruista pénzügyet csakis szövetkezeti uton lehet létrehozni; ezt mutatja a hitelszövetkezeti alozat, amelynek sikerült 600 millió lejt összehozni.

Eddig csak határoztunk, de konkrét munkát nem fejtünk ki. Ne csak határozzunk, hanem öntudatosan cselekedjünk is. Ha a Székelyföldön sikerült hatalmas szövetkezeti szervezkedést létrehozni, ennek sikerülnie kell az ország más részeiben is. Teremtünk helyi, területi federálékat, decentralizációt, mint a tejszövetkezeti mozgalmat, fiókinézetek formájában, hogy a helyes vezetés megmaradjon. Szövetkezeti centrumokat kell kiépíteni a bankok támogatásával.

Mondjuk ki a határozati javaslatot annak tudatában, hogy azt valósítsuk is meg. Küldjünk ki egy bizottságot, amely a gyakorlati életbe is vezesse be. Ne csak határozzunk, hanem cselekedjünk is.

Gyárfás Elemér elnök: Az egyik ok, ami miatt a szövetkezeti mozgalom nem olyan, mint amilyennek lennie kell, az, hogy a budapesti központtól való elválás nem történt olyan módon, ahogy az megfelelt volna az erdélyi érdekeknek, a másik az, hogy a romániai szövetkezeti törvényt kellett megvárunk, hogy működési lehetőségeinket biztosíthassuk. Erre nyomban erőteljes szövetkezeti mozgalom indult meg, csak a közbejött válság akadályozta meg a szövetkezeti mozgalom további fejlődését, A hitelszövetkezeti mozgalom részletes terveinek kidolgozását bizzuk a hitelszövetkezeti unióra.

A Szakosztály Dr. Borbély Lajos határozati javaslatait egyhangulag elfogadja.

5. *Vargha László* felolvassa előadását a *magyar gazdasági és hitelszervek egységes irányításáról* s előterjeszti a következő határozati javaslatot:

Mondja ki a nagygyűlés, hogy:

1. az elmúlt 15 esztendő tapasztalataiból megállapítandó, hogy a jövőben magyar kisebbségi társadalmunk csakis úgy tudja helyét megállani, ha megmaradt gazdasági és pénzügyi intézményeit *egységes irányítás mellett ujjaszervezi*,

2. e cél elérése érdekében megalakítandó az erdélyi magyarság *Gazdasági Tanácsa* akként, hogy abban az erdélyi magyar *gazdasági érdekképviselői szervezetek* megfelelően képviselve legyenek. A Gazdasági Tanács megalakulásával egyidejűleg kidolgozza *munkatervét* a magyarság gazdasági érdekeinek figyelem-

bevételével. A Gazdasági Tanács megalakítására az Országos Magyar Párt intézőbizottságát kéri fel.

3. Az Országos Magyar Párt a Gazdasági Tanács jelentőségére és működésére az erdélyi magyarság figyelmét nyomatékosan felhívja és terveinek megvalósítása érdekében mindenben kész munkába állani,

4. a Gazdasági Tanács kizárólag magyar kisebbségi gazdasági érdekeket képvisel és szolgál s érdekei az Országos Magyar Párttal mindenben összhangban állanak.

5. a Gazdasági Tanács határozatait és útmutatásait az Országos Magyar Párt illetékes szervei útján hatja végre és a végrehajtás eredményéről az intézőbizottságnak a Gazdasági Tanács tartozik jelentést tenni.

Gyárfás Elemér elnök: Az előadó úr fölötté kényes kérdést érintett, mikor szóvá tette azokat a veszteségeket, melyeket az erdélyi magyarság a magyarországi gazdasági tényezők szűklátkörű s kevés megértést mutató magatartása következtében szenvedett. E kérdéshez eddig a nyilvánosság előtt nem nyultunk hozzá, de most, másfélévtized elteltével, az én megítélésem szerint is bátran szemébe nézhetünk a kérdésnek.

A magyarországi gazdasági tényezők részéről két irányban is érzékeny sérelem ért bennünket.

Az egyik a korábbi kapcsolatok likvidálásának módja volt Példa reá a Magyar Földgáz Rt. kérdése, amelyet oly módon likvidáltak, hogy semmiféle tekintettel nem voltak az erdélyi magyarság érdekeire. Le kell szögeznünk, hogy nagy, gazdag vállalatok voltak, amelyekről úgy tudtuk, hogy magyar tőkével dolgoztak és ezek voltak az elsők, amelyek először helyezkedtek a román érdekek kapcsolataiba és vitték oda magukkal tőkéiket.

A másik sérelem: hogy ma sem találunk kellő megértésre

a magyarországi gazdaságpolitika irányítóinál. Csak egy példát említsek: ott van példának okáért a ponty-vám kérdése. Nehéz helyzetben lévő, kisajátított magyar földbirtokosok megcsonkított birtokaikon halastavakat létesítettek, főként Biharban s ponty-tenyésztéssel elég jól kerestek. Lejött egy bizottság Budapestről Bukarestbe tárgyalni és úgy állapították meg a ponty-vámot, az erdélyi magyar érdekek semmibe vevésével, hogy abba bele kell pusztulni mindegyiküknek.

Ha meg van a sors, kultur és fajközösség, akkor annyit megkivánhatunk, hogy amikor magyarországi gazdasági érdekeltségek ezen a területen működést fejtenek ki, ne úgy tekintsenek bennünket, mint ahogy pl. az olasz tőke megy Tripoliszba, hanem vegyék tekintetbe, hogy miként érinti működésük az itteni magyarság érdekeit.

Nem akarunk rekriminálni, de meg kellett említeni és tisztázni ezeket a súlyos sérelmeket. Ezt a panasz-szavunkat meg kell hallaniok a magyarországi gazdasági érdekeltségeknek, sőt az ottani politikai tényezőknek is s ezeknek tisztában kell lenniök azzal, hogy nekünk, leszegényedett erdélyi magyaroknak, módunkban lenne politikai engedményekkel jelentős gazdasági előnyöket kapni, ami azonban prostitúció volna. Ne hajtsanak tehát bele a prostitúció karjaiba s főként ne tegyék ki ilyen kisértésnek gazdaságilag legyöngült rétegeinket.

Hexner Béla mérnök, Kolozsvár: Napjainkban a világ gazdasági élete konjunkturális haladás kezdetén látszik lenni, vagy legalább is azon a forduló ponton, mely konjunkturális haladás felé vezet, csak nálunk Erdélyben s főként a mi magyar gazdasági életünkben tart tovább a züllés és szegényedés.

Aki ezekben az időkben arra van hivatva, hogy tömegeket felelősen vezessen, avagy nekik csak tanácsadással szolgáljon, az körültekintő ismerője legyen a gazdaságpolitikának, legyenek biztos célkitűzései, ismerje a gazdasági élet történetét és annak változásait, azokat az erőket, amelyek a gazdasági életre hatnak és a közeljövő fejlődési irányait is. Ennek feleltek meg eddig az Országos Magyar Párt közgazdasági ülései. Itt meghallgatásra talált, tanácsot és irányítást kapott az erdélyi gazdasági élet minden tényezője. Az Országos Magyar Párt vezeterei, parlamenterei információkkal, tapasztalatokkal és érvekkel ellátva távoztak ezekről az ülésekről, ahol

alkalmunk volt Erdély gazdasági életének küzdő népével érintkezni.

Sajnos, mai ülésünk tárgysorozata nem öleli fel Erdély gazdasági életének egészét, ezért kénytelen vagyok a napirenden levő tárgyhoz szólva, átlépni azokat a határokat, melyeket az előadás címe meghatároz.

Az a két esztendő, mióta legutóbb együtt voltunk, a különböző kormányok politikai és gazdasági kísérletezéseinek éve volt.

E kísérletek a gazdasági életet állandóan és föltartóztathatatlanul vitték és viszik a sülyedésbe, annyira, hogy lassan-lassan már elveszítjük érzékenységünket a világ-politikai és világgazdasági hatások iránt is.

Erdélyben nemcsak a javak termelése csökken állandóan, úgy termelt mennyiségben, mint pénzértékben, de egyidejűleg csökken a fogyasztás is. A munkanélküliség katasztrofális méreteket ölt, nemcsak a mezőgazdasági és ipari munkásságnál, hanem feltűnő arányban a kereskedelmi és intellektuális pályákon is.

Ez ország, de különösen Erdély kivitele majdnem a semmivel egyenlő. Az ország lakosságának, de különösen Erdély magyarságának vásárló képessége teljesen leromlott.

Ez a vásárlóképtelenség erősen hozzájárul a mezőgazdaság csődjéhez. Mezőgazdasági termelésünk mennyiségileg nem csökkent, de mindenféle kísérletek dacára oly nagy értékzuhanást szenvedett, hogy ez az ország és különösen Erdély gazdasági életére megsemmisítő hatást gyakorolt.

Ezek a nagy csapások az okozói annak, hogy Erdélyben minden beruházás teljesen megszűnt. A Regátban még folyik az építkezés, nálunk ez teljesen megszűnt, alig folynak javítási munkálatok is.

A különböző behozatali és kiviteli, kontingentálási és devizakorlátozások főként a bányatermelésre és erdőgazdálkodásra voltak megsemmisítő hatással és ezeket a gazdasági agakat, melyek Erdély gazdasági életének gerincét képezték, hosszú időre lehengerelték.

A pénzpiac teljesen megszűnt. Nincsen pénz és nincsen akinek pénz kellene és akinek pénzt lehetne adni.

A törvények, amelyek a magántulajdon elvét is keresz-

tültörték, a még megmaradt pénzt részben trezorokba, részben a külföldre menekítették, úgy, hogy pénzpiac egyáltalában nincsen. Az állami pénzügyeknél annál élénkebb mozgást látunk. Az adók és közterhek állandóan nőttek, azok behajtása mind irgalmatlanabb lett és ha a jövedelem nem futotta, akkor a kincstár nem sajnálta a tőkevagyonot sem s onnan elégítette ki magát.

Sajnos, nem állanak statisztikai kimutatások rendelkezésünkre, hogy e 15 esztendőben mennyi magyar vagyon idegenedett el. A megmentett magyar vagyonroncsokra új és új, nagyobb és nagyobb szociális és közterhek tornyosulnak és az állami pénzügyek még sem tudnak a milliárdos deficitből kievickélni.

A lei értékének fönntartására rettenetes áldozatokat hozunk, mégis folyton remegünk, hogy ezek nem-e hiába valóak.

Sokan vagyunk, akik a lei mai magas árfolyamát a gazdasági életre károsnak tartjuk és alacsonyabb ponton való stabilizálást követelünk réges-régen. Ha ez megtörtént volna, nyersanyagaink és gazdasági termékeink is rentabilisek lennének.

Ha az erdélyi magyarság gazdasági leromlásának okait kutatjuk, látnunk kell, hogy ezek nem mind gazdasági természetűek, tehát nem csupán a gazdasági rendszerek rossz működése az ok, hanem politikai rendelkezések, beavatkozások, zavarok is.

De következménye ez annak a népi átrendeződésnek is, mely 1918 óta Erdélyben végbement.

Az erdélyi magyarság krízise következménye Románia, Európa, sőt az egész világ gazdasági krízisének is, tehát internacionális változásoknak és intézkedéseknek áldozata vagyunk, de e következmények sehol se voltak olyan súlyosak, mélyek és nehezen javulóak, mint Erdély magyarságánál.

Erdély elszakadt azoktól a területektől, ahova termelésének fölöslegeit szállíthatta.

A külföld körülveszi magát vámfalakkal, beviteli tilalakkal és kontingensekkel és ezzel lehetetlenné teszi a Romániából való exportot. Ugyanakkor a mi kormányaink vámpolitikája sem segíti elő Erdély iparának, vagy kereskedel-

mének fejlődését, hanem az állam bevételeinek a vámok által való fokozása volt a főcéljuk, minek eredménye gazdasági elszigeteltségünk és kivitelünk teljes összezsugorodása.

Nagyban hozzájárult krízisünk kifejlődéséhez, hogy a konjunkturális időkben bőven folyt hozzánk tőke a külföldről és ez aztán egyszerre kimaradt és visszakövetelése, kamataival együtt, súlyos megrázkódtatásokat okozott.

Az erdélyi magyarság gazdasági krízisének eme okaiból adódnak azok a kilátások, melyek a közeli időkben a javulás és gazdasági fejlődés felé vezethetnek.

Természetesen, elsősorban a világkrízis enyhülése volna szükséges, de nekünk is le kell rombolnunk azokat a vámhatárokat, melyek elkülönítenek piacainktól és pénzegységünk kérdését valamiképpen rendbe kell hozni úgy, hogy gazdasági életünknek olyan eszközévé váljon, mellyel az állam belföldi- és külföldi adósságait minden rázkódtatás nélkül megfizethetjük és elegendő mennyiség álljon belőle rendelkezésre az ország gazdasági életének zavartalan lebonyolítására.

A magyarságot pedig figyelmeztessük innen, hogy vagytonát, különösen a mai viszonyok között, szilárdan tartsa meg. Sem ingatlant, sem ingót, semmilyen pénzért el ne idegenítsen, el ne adjon.

Elfogadja az előadó határozati javaslatát, de javasolja annak három új ponttal való kiegészítését.

Dr. Oberding József, Kolozsvár, megállapítja, hogy „az impériumátvétel előtti gazdasági organizációnk az integer Magyarország gazdasági organizmusának magában önállóan részét alkotta, mert az organizmus éltető és irányító centruma Budapest volt. A Magyarországtól való elszakadás után gazdasági életünk minden ágában egy új centralizációt kellett volna keresztül vinni az elszakadt gazdasági egységek megerősítése és gazdasági életünk további egyöntetű irányítása érdekében...” Gazdasági organizációnk szükségszerű centralizációja azonban nagyon hiányosan történt meg, különösen hitelszervezetünk terén. Az erdélyi vezető pénzüntézetek ahelyett, hogy fuzionáltak volna s így egy *nagy magyar pénzüntézetet* hoztak volna létre, versengeni kezdtek egymással az

elsőbbségért, mindegyik erős affiliációs politikát folytatott a vidéki kisbankok érdekkörükbe vonására, hogy minél nagyobb súlyt biztosíthassanak maguknak a piacon. Ennek, a nemzeti szempontokat figyelmen kívül hagyó bankpolitikának következménye lett azután, hogy egyetlen oly tőkeerős intézetünk sem alakulhatott ki, hogy az az erdélyi magyarság központi nemzeti pénzintézetévé válhatott volna. Nem akar kitérni vezető pénzintézeteink gyenge megalapozottságának következményeire, melyeket, sajnos, mindannyian érzünk és ismerünk, csupán a jövőre vonatkozólag kívánja ennek kapcsán leszögezni, hogy a hitelélet visszaállítása után feltétlenül meg kell oldanunk *pénzintézeteink fuzióját*, hogy az erdélyi magyarság gazdasági erejének megfelelő *központi nemzeti pénzintézetünk* legyen.

Vezető pénzintézeteink és a kis vidéki bankok fuziója révén oly tőkeerős pénzintézetet hozhatunk létre, mely közvetlen kapcsolatot teremthet a nemzetközi pénzpiaccal s nem lesz kénytelen a Banca Națională visszleszámitolási morzsájáért koldulni.

A bankfuzió után, hitelszervezetünk reorganizációja téren további lépés lenne a *hitelszövetkezeti hálózat* teljes kiépítése és a mezőgazdasági hitelszükséglet ellátására való alkalmassá tétele. Míg a központi magyar bank csak a magyar iparral és kereskedelemmel állna közvetlen kapcsolatban, a mezőgazdasági hitelellátást teljesen átengedné a szövetkezetek számára, a magyar hitelszövetkezeti központ, a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetségének hathatós pénzügyi támogatása mellett. Természetes, hogy ily módon a központi bank csak a nagyobb városokban tartana fiókot s a kisebb vidéki piacokon csakis szövetkezetek működnének.

Ha megfigyeljük a szászok pénzügyi organizációját, ott is ezt a rendszert találjuk: a Nagyszebeni Takarékpénztár, mint a szászok központi nemzeti bankja, közvetlen kapcsolatban áll a nemzetközi pénzpiaccal. A nagyobb városokban felállított fiókjai útján ellátja a szász ipar- és kereskedelem hitelszükségletét, míg a szász mezőgazdák hitelszükségletét a hitelszövetkezetek elégítik ki, melyek központjuk révén ugyancsak a Nagyszebeni Takarékpénztár támogatását élvezik.

Örömmel üdvözli a Gazdasági Tanács gondolatát, melynek megvalósításával, (ha a Gazdasági Tanácsnak meg lesz az ereje határozatainak érvényesítésére is), útmutató példát statuálunk a többi nemzeti kisebbségek gazdasági szervezési számára is. Hogy azonban a Gazdasági Tanács ne csak névleges intézmény legyen, statutumát úgy kell megállapítani, hogy határozatainak keresztülviteléhez biztosítottak számára a kikényszerítő erő, ami úgy érhető el, ha *tagjai* alapszabályszerű *kötelezettséget vállalnak a hozott határozatok végrehajtására*. Ennek érdekében Vargha László határozati javaslatához egy új szakasz felvételét javasolja.

Dr. Kotzó Jenő, Nagyvárad: Nemcsak elfogadja, hanem örömmel üdvözli Vargha László határozati javaslatát, úgyszintén a pótlásokat is. Sajnos, hogy ez a javaslat nem korábban jött. Hosszasan ismerteti azokat a *súlyos károkat és veszteségeket*, melyeket az erdélyi magyarság szenvedett a *magyarországi gazdasági tényezők elhibázott politikája következtében* s erőteljesen sürget e tekintetben *energikus állásfoglalást*, mert sajnos, az erdélyi magyarság gazdasági érkei iránt *nem találtunk eddig kellő megértést Magyarországon* s főként azoknál hiányzott ez, akik itt nálunk hatalmas iparvállalatok és hitelintézetek fölött úgyszólván korlátlanul rendelkeztek és rendelkeznek.

Arra akarja még a figyelmet felhívni, hogy addig is, míg a Gazdasági Tanács megalakítható lesz, a Közgazdasági Szakosztály az elnöki tanács útján máris valósítsa meg a gazdasági együttműködés feltételeit. Az elnöki tanács hatáskörébe utalando a kérdés tanulmányozása és keresztülvételének megkezdése.

Mikó László: A kérdés állandóan felszínen volt. Helyesnek tartja a Gazdasági Tanács megalakítását, ami azonban csak akkor vezethet eredményre, ha a Magyar Párt képviselőinek politikai magatartására vonatkozólag *kötelező* utasításokat adhat ki.

Gyárfás Elemér elnök: Az eddig működő Közgazdasági Szakosztály célja csak a *tanácsadás* volt. Igazi feladata a benyújtott törvényjavaslatok tanulmányozása és a Magyar Párt véleményének kialakítása lett volna. Azonban a törvényjavas-

latok benyújtási módja megakadályozta a szakosztály ez irányú tevékenységét, mert a törvényjavaslatok tanulmányozására idő nem állott rendelkezésre, miután sokszor megtörtént, hogy csak akkor sikerült a törvényjavaslat szövegét megismerni, amikor az már a parlamentben tárgyalás alá is került. A szakosztály parlamenti tagjai a rendelkezésre álló lehetőségek szerint igyekeztek tehát e kötelességnek eleget tenni.

Az előadó véleményének lényege az, hogy a Gazdasági Tanács *ne* csak ilyen véleményező testület legyen, amilyen a Szakosztály és *ne* is egyes, tiszteletreméltó fizikai személyekből, hanem a magyarság különféle *gazdasági szervezeteiből* alakíttassék meg és hogy ez legyen annak a biztosítéka, hogy állásfoglalása az egész magyarságra és annak minden szervezetére feltétlen kötelező erővel bírjon. Az egyes szervezeteket *taxative* nem lehetett elősorolni, mert a Magyar Párt nem teheti ki magát visszautasításoknak és a Magyar Párt az egyes szervezeteket sem állíthatta befejezett tények elé, az elgondolás lényege azonban az, hogy a felállítandó Gazdasági Tanács a különböző érdekképviseleti szervezetek közös szerve legyen.

Budai Tibor, Nagyvárad: Az iparos társadalom tagjai nagyon csekély és folyton csökkenő számban vesznek részt a Magyar Párt nagygyűlésein. Nem a fajszeretet hiánya az oka ennek, hanem az iparos társadalom gazdasági leromlottsága. Ma is az iparostestvér a legjobb hazafi, aki a fajszeretethez ragaszkodik és a magyar egységet megmutatta abban az időben is, amikor már az állam nem volt fejős tehén, sőt éppen az iparosság van kitéve az államhatalom részéről a legnagyobb megterheletésnek.

Mikor a Magyar Párt nagygyűlésére készült, azt mondták neki sokan, hogy mondja meg, hogy nem hibáztat senkit, csak azt akarja, hogy harciasabbak legyenek, döngessék tovább is a kapukat, mint eddig tették és azokat a határozatokat, amelyeket a bizottság hoz, ne csak kinyomassák, hanem vigyék is keresztül.

Létesíttessék egy pénzforrás, amely a kis iparost támogassa olcsó pénzzel, ha erre szüksége van. Mi nem értünk a stabilizációhoz és inflációhoz, csak a becsületes munkához és családjaink neveléséhez. Elismerjük a becsületes vezetést, de

mit érünk vele, ha a tönk szélén vagyunk. Keresni kell oly gazdasági megoldást, hogy megélhetésünk biztosítva legyen.

Csak az a kérése, hogy ha ez a Gazdasági Tanács meg lesz alakítva, hasson oda, hogy minél hamarább működésbe lépjen és hogy az iparos társadalom minél hamarább támogatást kapjon.

Gyárfás Elemér elnök: Éppen a Magyar Párt az, amely az iparos társadalom érdekei iránt a lehető legtöbb megértést mutatta, mikor bejuttatta a parlamentbe az egyetlen kisiparos képviselőt, Szabó Bénit és az ő útmutatásai alapján parlamenti csoport minden egyes kérdésben a legmesszebbmenőben támogatta az iparosok érdekeit.

Elnök a vitát lezárja, összefoglalja Oberding József és Hexner Béla kiegészítő javaslatait s azokra nézve bizonyos kisebb módosításokat hoz javaslatba.

A Szakosztály Vargha László határozati javaslatát egyhangulag elfogadja s azokat Elnök indítványához képest Oberding József és Hexner Béla alábbi javaslataival egészíti ki:

6. Az elmúlt 15 esztendő tapasztalataiból megállapítva, magyar kisebbségi társadalmunk csak úgy tudja helyét a jövőben megállani, ha megmaradt gazdasági és pénzügyi intézményeit egységes irányítás mellett átszervezi s *különösen képpen a hitelszervezet terén, bankjaink fuziója útján létrehoz olyan tőkeerős központi magyar bankot, mely hivatott és képes a magyar ipar és kereskedelem támogatására s ennek a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetségén keresztül való támogatásával, kiépíti a hitelszövetkezeti hálózatot a mezőgazdasági hitelszükséglet ellátására.*

7. A Gazdasági Tanács olyképp szervezendő meg, hogy a tagokként résztvevő

intézmények kötelezettséget vállalnak a Tanács határozatainak végrehajtására.

8. Addig is, míg a Gazdasági Tanács működését megkezdi, utasítja a Magyar Párt parlamentereit, hogy indítványozzanak olyan vámreformot, mely a teljes szabad vám-rendszer alapján álljon, ha pedig ez általánosságban és világviszonylatban magasabb politikai érdekből még keresztülvihető nem volna, úgy állíttassék fel a szabad vámrendszer legalább a szomszédos nyugati országok irányában, hogy Erdély termelési lehetősége újból helyre álljon.

9. Utasítja a parlamentereket, hogy a deviza korlátozások, kontingentálások, kiviteli és behozatali tilalmak haladéktalan törlését követeljék.

10. A magángazdasági élet tétessék teljesen szabaddá minden illetéktelen politikai, vagy nemzeti befolyástól.

6. Dr. Oberding József felolvassa előadását *a termelés és értékesítés megszervezéséről* s előterjeszti a következő határozati javaslatot:

Mondja ki a nagygyűlés, hogy:

1. a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetsége által beindított termelő- és értékesítő szövetkezeti szervezkedést mindenben helyesli s a már meglévő tejszövetkezeti hálózat teljes kiépítése mellett, szükségesnek látja az akciót a tojás-, baromfi-, toll-, méz- és gyümölcstermelés értékesítésére is kiterjeszteni, hasonlóképpen a székelyföldi erdőközirtokosságoknak erdőkitermelő és faértékesítő szövetkezetekben való megszervezésére,

2. felhívja a hitel- és fogyasztási szö-

vetkezetek figyelmét a mezőgazdasági termelés és értékesítés szövetkezeti megszervezésének előmozdítására, termelő- és értékesítő szakosztályok (szakcsoportok) alakítása útján,

3. kívánatosnak tartja, hogy a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetsége az Erdélyi Gazdasági Egylettel karöltve tejgazdasági, baromfi tenyésztési és gyümölcsészeti tanfolyamokat szervezzen, a székelykereszturi mezőgazdasági iskola pedig tejmesteri tanfolyamokat rendszeresítsen,

4. a „Hangya” szövetkezetek központjának figyelmébe ajánlja a városi fogyasztási szövetkezetek megszervezését, a magyar termelők és fogyasztók közvetlen összekapcsolása céljából.

Hexner Béla, Kolozsvár: 37.000 kg. epret és áfonyát exportáltak a múlt esztendőben Romániából. Ezek gyűjtése és értékesítése is beveendő a határozati javaslatba.

Dr. Harmath János, Hangya vezérigazgató, Nagyenyed: Az összes eddig elhangzott javaslatokhoz kíván hozzászólni, hiszen azok lényege és célja egy. A széteső magyar gazdasági élet megszervezéséről és ebből a célból megalakítandó szervekről van szó. E célból szükséges a bizalom és a jobb organizáció. Az egész szervezkedés szövetkezeti alapon történne a legsikeresebben, még pedig azért, mert mindenki úgy látja, hogy altruista célok megvalósítására csak a szövetkezeti tőke alkalmas. Meg vannak az adottságok, amelyeket sem az állam, még kevésbé egy párt megváltoztatni nem tud. A szövetkezeti alapon való szervezés azért látszik célirányosnak, mert egyesek kicsi tőkéből lehet nagy tőkét kovácsolni. Ma már nincs senkinek pénze, hogy nagyobb vállalkozásokba kezdjen. A szövetkezeti tőke előteremtése a legfontosabb cél. Ha ez sikerül, csak akkor lehet szó, hogy a termelés és értékesítés érdekében valamit lehessen tenni.

Javasolja, hogy *a magyarság köztudatába* ebből a gyű-

lésből kifolyólag *bele-neveltessék a szövetkezeti gondolat*. Az volna a legfontosabb, hogy a Magyar Párt a legnagyobb háttározottsággal felhívna a magyarság figyelmét a szövetkezeti szervek jelentőségére és támogatására.

Nem sok remény van arra, hogy nagyobb tőke összegyűjthető lenne, hogy abból a termelés és fogyasztás megszervezése megtörténhetnék.

A közvetítő kereskedelem haszna évenként másfélmilliárd leire tehető Romániában. Ha ezt a detail-kereskedelmi hasznot a fogyasztási szövetkezetekbe való tőke-tömörítéssel meg lehetne fogni, csak kisebb mértékben is, akkor pár éven belül rendelkezésre állna az a tőke, amivel a munka megkezdhető lenne. A fogyasztási szövetkezetek eddigi kevésbé eredményes működésének az oka. az, hogy idegen tőkével működtek.

A városi fogyasztó közönség megszervezésére vonatkozólag megemlíti, hogy a városokban működő fogyasztási szövetkezeteink érdekében folytatott propaganda teljesen eredménytelenül végződött.

A fogyasztási szövetkezetekben rejlő nagy lehetőségeket mutatják a külföldi, nyugati szövetkezetek, amelyek mindegyütt együttműködnek a megfelelő hitelszervezettel, amely az áruüzletet látja el pénzzel.

A magyar gazdasági szerveknek egységesítését abban látja, hogy ha a fogyasztási és hitelszövetkezetek központjai megfelelően együttműködhetnének ebben a kérdésben. Ahol az egyik fajta szövetkezet nem volt, ott létesítsék megfelelő mozgalom a másik fajta szövetkezetek létesítésére is és ebben a kétféle szövetkezetek kölcsönösen támogassák egymást.

Ami a Gazdasági Tanács felállítását illeti, nagyon helyesli, csak arra kívánja a Szakosztály figyelmét felhívni, hogy ennek a tanácsnak megalakítása sok gyakorlati szempont figyelembe vételét igényli és kerülni kell azt a színezetet, hogy azt politikai szervezetnek minősíthessék és azokat az intézményeket, amelyek ebben részt vesznek, adóval vegzálhassák. Van létjogosultsága ilyen szervnek, amely részletesen kidolgozza a terveket. Nagyon megfontolandó, hogy ez a Tanács a párt keretén belül alkottassék-e meg.

Hiába panaszkodunk egymásnak, mert egy kisebbségi

párt egymagában nem képes a helyzeten változtatni és így legyünk tisztában azzal, hogy itt csak saját üres zsebeinkből termelhetjük elő azokat az összegeket, amelyekből a gazdasági kérdéseket meg tudjuk oldani. Ez a pénz csak a közönség fogyasztásának megtakarításából állítható elő. Egy havi fogyasztásnak megfelelő összeg viendő be a fogyasztási szövetkezetekbe. A magyar fogyasztást meg kell szervezni.

Mondja ki a Magyar Párt a fogyasztás megszervezését ezen az alapon és azt a megkívánt kis összeget mindenki rendelkezésre tudja majd bocsátani. Hitelszövetkezeti alapon nem lehet megvalósítani olyan szervezkedési feladatokat, amelyek legalább 100 milliót igényelnek. Ez uton a hitelszövetkezeteket is életre lehet kelteni.

Dr. Drexler Béla, Marosvásárhely: Teljes egészében elfogadja a határozati javaslatot, egy kis módosítással. Az 1. pontnál bele venné a gyapju értékesítést is. Parajd és Brassó környékén szervezte meg a miniszteri kirendeltség a gyapju gyűjtést és értékesítést és igen szép eredményeket ért el. A 3. ponthoz: bővíteni szeretné a különböző tanfolyamok megtartását. Nagy reményeket fűz hozzá. Kívánatosnak tartja, hogy a gazdasági és hitelszövetkezetek szövetsége és a gazdasági egyletek szövetsége az egyes gazdasági szakokból, gyümölcsstermelés, szőlőtermelés, kertészet, méhészet, borkezelés, házi ipar stb. megfelelő tanfolyamokat létesítsenek, vaj- és sajtmestereket képezzenek ki. Különösen a falura kikerülő ifjuság, a lelkészek, tanítók és gazdászok nyerjenek megfelelő gazdasági szakoktatást, hogy a népet megfelelően vezessék. Teológiai és tanítóképző intézetekben intenzív gazdasági szakoktatás volna adandó.

Vargha László, Nagyvárad: A határozati javaslat 1. pontjához: javasolja házi-ipari termelő szövetkezetek létesítését megfelelő feldolgozó gépek beszerzésével.

Dr. Elekes Dénes, Székelykeresztur: Nagyon fontos gazdasági cikk a lóhere mag. Ennek tisztítása és értékesítése szervezendő meg.

Másik erdélyi fontos termelési ág az *erdőgazdaság*. Az erdő közbirtokosságokat szövetkezeti formában kell átalakítani. Meg kell szervezni a faértékesítést is. A munka a székelyé, a haszonnak is a székelyé kell lennie.

Siménfalván már van alkalmazva vajmester. Nem szükséges vaj és tejmesteri tanfolyam, hanem be kell szervezni a tej szövetkezeteket és oda kell kiküldeni a vaj és tejmestereket, hogy a szövetkezeti tagokat a helyes kezelésre betanítsa.

A Szakosztály Dr. Oberding József előadó határozati javaslatait egyhangulag elfogadja s azokat Dr. Drexler Béla és Vargha László indítványaihoz képest a következőkkel egészíti ki:

5. a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetsége az Erdélyi Gazdasági Egylettel karöltve, elsősorban a Székelykereszturi Mezőgazdasági Iskolával kapcsolatban, az egyes gazdasági szakokból, mint a gyümölcstermelésből, borgazdaságból, kertészetből, méhészetből, háziiparból időszakos tanfolyamokat rendezzen. A különböző gazdasági szaktanfolyamokra lelkészek, tanítók, földmivesek és mezőgazdasági munkások minél nagyobb számmal felvétessenek. Tejszövetkezetet, tejpgazdaságot, vajtermelési központot és sajtgyárat kezelő elméletileg és gyakorlatilag alkalmas vaj és sajtmesztereket képezzenek ki.

6. A theologiai intézetek és tanítóképzők fenntartói felhivandók, hogy mezőgazdasági tanszéket állítsanak fel.

7. Városainkban és falvainkban a kínálkozó háziipari és népművészeti cikketek termelő és értékesítő szövetkezetek létesítése is felkarolandó.

8.

7. Dr. Vajda Béla felolvassa előadását az adósságrendező törvényekről és előterjeszti a következő határozati javaslatokat:

Megállapítja a nagygyűlés, hogy:

1. a gazdasági válság az adósokat, hitelezőket és pénzintézeteket az egész világon, de különösen Romániában, olyan helyzetbe sodorta, mely szükségessé tette e gazdasági tényezők egymásközi jogviszonyainak törvényhozási úton való szabályozását, különösen a nehéz helyzetbe jutott adósok érdekében,

2. ez a probléma az eddigi román adósságrendező törvényekkel helyesen megoldottnak nem tekinthető, mert e törvények:

nem igazságosak – sőt egyes esetekben épen kisebbségellenesek, –

nem rendszeresek és nincsenek kapcsolatban megfelelő más gazdasági intézkedésekkel,

nem világosak s így végrehajtásuk nehézkes és költséges,

az adósok és hitelezők közti érdekelentétek megoldása helyett, ezek további kimélyítésére vezetnek,

3. ezért felkéri a parlamenti csoport tagjait, akik eddig is nagy odaadással és szakértelemmel igyekeztek az egész ország s főként a magyarság érdekében e törvények hibáira a kormány figyelmét felhívni, hogy – bár e probléma megoldása a Magyar Párt erejét és hatáskörét messze meghaladja – sürgessenek olyan újabb törvényes rendelkezéseket, melyek alkalmasak a hiányok és hézagok betöltésére, a különböző sérelmek orvoslására s a gazdasági élet megújulására,

4. bármilyen legyen is az adósságrendezések végleges szabályozása, feltétlenül kívánatos, hogy ez a magyarság különböző osztályait egymástól és a magyar intézményektől el ne idegenítse s a

magyarságot részekre ne bontsa. Ennek érdekében a magyar adósoknak és hitelezőknek egyaránt jóindulattal figyelmébe ajánlja, hogy egymással s a magyar tökével rendelkező intézményekkel, egymás nehéz helyzetének figyelembevételével, mielőbb végleges formában egyezzenek meg, lehetőleg oly módon, hogy úgy az egyesek, mint az intézmények jövője és további gazdasági munkája biztosítható legyen.

Dr. Skuteczky Miksa, Temesvár: Ez az utolsó előadás tártta föl a legfontosabb problémát. Megfelelő törvényhozási intézkedések szükségesek, ez a főfeltétele annak, hogy az állapotok javulását remélhessük. A javaslatot helyesli s meggyőződése szerint ennek meg is lesz a hatása, mert széles néprétegek véleményét képviseli. A javaslatnak még erősebb megfogalmazását kéri. Le kell szögezni, hogy e törvények csak egyes osztályokat privilegizálnak és még erősebben ki kell domborítani, hogy nem vagyunk megelégedve a törvényhozás e módjával. E törvények nem általános rendelkezéseket tartalmaznak, hanem csupa kivételt statuálnak az általános jogrendszer alól, ellenmondóak s ezért óriási jogbizonytalanság uralkodik az igazságszolgáltatás terén. Helyteleníti, hogy csak a hitelező birtokában levő váltókat lehet kompenzálni.

Szükségesnek tartja, hogy a pártvezetőség s a parlamenti csoport tartson szorosabb és gyakoribb érintkezést fenn az egyes tagozatokkal s ezeket tájékoztassák a végzett munkáról. A parlamenti csoport tagjai tekintsék élethivatásnak a képviselőséget s fektessék ebbe bele egész energiájukat, akik pedig erre nem hajlandók vagy nem képesek azért, mert nem bírják kellően a román nyelvet, vonják le ennek a konzekvenciáit s álljanak félre.

Dr. Tunyoghy Lajos, Tenke: A javaslatot kiegészítendőnek tartja azzal, hogy a Magyar Párt úgy a sajtóban, mint tagozatai útján, indítsa meg a legerőteljesebb propagandát a békés kiegyezések érdekében. Az egyes tagozatokon belül e célra egyeztető és békéltető bizottságok volnának alakítandók.

Gyárfás Elemér elnök: Az egyezségeket az előadói javaslat is melegen ajánlja s ezeknek a sajtó útján való propagálását, Elnök is helyesli, ennél azonban nem menne tovább; az egyes tagozatok békéltető bizottságaitól nem vár gyakorlati eredményt, ellenben alaposan tart attól, hogy aszerint, amint e bizottságok az egyik vagy másik felet igyekezének egyezsége birkani, az egyik vagy a másik, vagy esetleg mindkettő a Magyar Pártot részrehajlással vádolná. Ezért e javaslat mellőzését kéri.

László Endre rámutat arra, hogy az adósságrendező törvények nem fogják a problémát megoldani, csak a korlátolt infláció vagy restabilizáció.

Desbordes Ernő elismeri, hogy elsietve hozták az adósságrendező törvényeket, de a közvélemény ezekre nézve már ki volt alakulva s így ez nem lett volna akadály a megfelelő állásfoglalásnak. Neki már korábban meg volt a kialakult véleménye, ki is dolgozott egy konverziós javaslatot, azt beterjesztette a pártközponthoz s felterjesztette a kabinetirodához is. Elgondolása az, hogy 1. ne legyen különbség városi és falusi adósok között, 2. az adósságból ne legyen tökeelengedés, 3. kamatmentes államjegyekkel váltsa magához az állam az összes magánadósságokat s fokozatosan hajtsa be. Ezen államjegyek kibocsátása réstörés volna ugyan a stabilizációs szerződéseken, de hiszen vannak már adóbonok is s ezek nem képeznek akadályt a külfölddel szemben. A kiegyezésekkel nem érünk célt, mert az adós nem tudja a feltételeket betartani. Ez az ő javaslata, melyet a pártvezetőség nem fogadott el, de ő azért propagálja azt, mint saját véleményét, míg a pártnak nincs álláspontja ebben a kérdésben, holott itt nagyobb magyar értékek fognak veszendőbe menni, mint az agrárreformnál, szétzüllik a birtokososztály s a hittelezők is elveszítik a pénzüket.

Gyárfás Elemér elnök figyelememzteti felszólalót, hogy a partvezetőség igenis tanulmányozta tervezetét, de azt a párt hivatalos álláspontjaként nem propagálhatta, miután az összes magánadósságoknak államjegyekkel való kiegyenlítését az adott fináncpolitikai és külpolitikai helyzetben reális es megvalósítható követelésként a saját nevében fel nem állíhatta. A párt azonban igenis leszögezte a maga állás-

pontját e kérdésben még 1932 szeptemberében, a Mironescu-féle javaslat benyújtásakor s ezt az álláspontot publikálta is. E szerint követelte minden 1932. előtti követelésnek – különbség nélkül – felére való leszállítását s a fennmaradó résznek 25 éven át negyedévenként 1% kamattal és 1% tőketörlesztési való kiegyenlítését.

Desbordes Ernő: Szerencsének tartja, hogy ezt a javaslatot a kormány nem fogadta el, mert az adósok nem tudtak volna e feltételeknek eleget tenni.

Gyárfás Elemér elnök megjegyzi, hogy a féltartozás után negyedévenként kamat és tőketörlesztés címén 2%, vagyis valójában az egész tartozás után negyedévi 1% igénylése túlzottnak nem tekinthető s ezt a parlamenti csoportnak az adósvédelem terén legmesszebbmenő tagjai is elfogadhatónak találták.

Desbordes Ernő: fenntartja álláspontját, hogy az összes adósságok államjegyekkel egyenlítsenek ki.

A Szakosztály Dr. Vajda Béla előadó határozati javaslatait – Desbordes Ernő egyetlen szavazatával szemben — egyhangulag és változatlanul elfogadja.

7. *Csiszár Lajos, Marosvásárhely,* több ipari természetű indítványt terjesztelő.

A Szakosztály Csiszár Lajos indítványait – az Elnök által ajánlott kisebb módosításokkal – egyhangulag elfogadja, az alábbiak szerint:

1. A világrellációban jegyzett mezőgazdasági terményárakkal, valamint a háború előtti és a külföldi 100-as és még alacsonyabb index-számon álló ipari árak három, négy, sőt nyolcszorosát tevő ipari kartelláraknak az élet többi kereső kategóriáinak áraival való összehanghozása, a mezőgazdaság fogyasztóvá tétele, az ipar részére munkaalkalom által kereseti

lehetőség kialakulása végett feltétlenül elengedhetetlennek tartja a *mai protekciós vámrendszer megszüntetését*, vagy legalább *nagyobb területeknek egy vámegységbe való összefoglalását*, hogy ez által a felhajtott kartellárak a nemzetközi és normális árakkal egy színvonalba hozassanak.

2. A hasonlólag magas és a háború előtti, valamint külföldi viszonylatban 400-as indexszámot kitevő mai romániai *vasúti szállítási díj* a forgalom és kereset újraéledése végett megfelelő 75%-os engedmény által a rendes tarifára *le szállíttassék*.

3. Habár nem vonható kétségbe a *szociális biztosító pénztár* humánus intenciója s bár a jelenlegi egyesített törvény némi haladást jelent az eddigi zavaros helyzettel szemben, mindazonáltal – több anomália megszüntetésével együtt – kívánjuk, hogy az *autonomia elve érvényesülhessen*: helyi pénztáranként a tanácsoknak legyen meg a szabad orvosválasztási teljes joguk és a munkaadómesterek mentesítsenek az alól, hogy biztosított munkásaiknak a betegség első 7 napjára a már kötelező biztosítási díjakon felül, még a teljes munkabért is fizessék.

4. Az *ipari kontárság* rendszere miatt, a már elviselhetetlen konkurrencia következtében, az adófizető polgári iparosság érdekében kívánatos az iparosokat védő *ipari-rendészet* szervezése, mely azonnal intézkedjék és elejét vegye annak, hogy a kontárok a munka befejezése után idéztessenek meg a kihágás megtorlása végett.

5. *A közmunkák és közszállítások* kiadásának mai, árüllesztő rendszere megszüntetendő; a szóbeli leltációs eljárás és a százalékos ajánlkozási mód helyett bevezetendő a háború előtt és a külföldön is előnyösen bevált saját kalkulációs rendszer, az ipart emelő, egyéni egységárat-számító módozat, mely szerint minden ajánlattevő maga számítja ki a végzendő munka árát és így az ajánlati végösszeget maga hozza ki.

6. A mai kínzó adórendszer, mely a romániai kisebbségekkel szemben nem a jövedelemre, hanem a kizsákmányolásra irányul akként, hogy eddig is ezeket tett földönfutóvá, továbbá mivel a látványossági adó horribilis terhe minden kisebbségi megmozdulást már csírájában fojt meg: utasítja a nagygyűlés a Párt vezetését, hogy ezek orvoslása iránt a kormányzatot keresse meg s ha ez sikerre nem vezetne, forduljon panasszal a Népszövetséghez, kérve ott a kisebbségellenes adórendszer miatt vizsgálatot, összehasonlításokat a többségi adózókkal és annak alapján egyenlő elbánást.

8. *Elnök* hálás köszönetet mond az előadóknak és felszólalóknak értékes közreműködésükért és bejelenti hogy az elfogadott határozati javaslatokat a párt központi intézőbizottságának be fogja mutatni s ennek jóváhagyásával a nagygyűlés elé terjeszti elfogadás végett, minek megtörténte után a pártvezetőség és a parlamenti csoport igyekezni fog ezek végrehajtása érdekében az adott politikai helyzetnek megfelelően minden lehető intézkedést megtenni.

Köszönetet mond a megjelenteknek a fontos szakkérdések iránt tanusított meleg érdeklődésükért és a kifejtett komoly munkáért s a jelenlévők éljenzése mellett a gyűlést délután 3 órakor bezárja.

K. m. f.

Gyárfás Elemér s. k.
elnök

Fekete János s. k.
jegyzőkönyvvezető.

Hitelesítjük:

Gróf Béldi Kálmán s. k.
Török Bálint s. k.
Dr. Ferencz József s. k.